

Kaikkien amis

Muistilista opettajalle

Tämän listan avulla voit käydä läpi omaa toimintaasi ja varmistaa, että työtapasi edistävät tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja osallisuutta. Yhdenkin opettajan, ohjaajan tai muun henkilökunnan jäsenen tuki voi olla opiskelijalle korvaamatonta ja kannatella jopa koko opintoja. Monet muistelevat vielä vuosikymmeniä myöhemmin sitä tiettyä tyyppiä, joka opiskeluaikana kuunteli, auttoi tai puuttui tilanteisiin. Se tyyppi voit olla sinä.

Tutustu myös koko oppilaitosta ja työyhteisöä koskevaan muistilistaan.

Valtarakenteet

- Keskity niihin, joille annetaan enemmän valtaa**, älä niihin, jotka poikkeavat normista. Jos jollekulle esimerkiksi huomautellaan hänen sukupuolelleen harvinaisesta alavalinnasta, keskity siihen, kenellä on oikeus määrittellä, mikä ala soveltuu kenellekin. Näin keskityt valtarakenteisiin ja pääset haastamaan niitä. Puutu myös asiaan, kun kuulet opiskelijasi yleistävän tai keskittyvän yksilöön, joka poikkeaa normista.
- Kiinnitä huomiota siihen, **millaisia normeja tai oletuksia saatat itse vahvistaa** käytökselläsi, sanavalinnoillasi tai näyttämilläsi esimerkeillä. Oletatko esimerkiksi, että koska Sahen on kotoisin Intiasta, hän ilman muuta pitää mausteisesta ruoasta, mainitsetko islamin yhteydessä aina terrorismin tai kun puhut terrorismista, mainitset islamin ja niin edelleen?
- Varo antamasta tilaa rajoittaville normeille, jotka eivät ole ennestään tuttuja opiskelijoille.** Esimerkiksi "Ottakaa Sakir mukaan harjoitukseen, vaikka hän on pyörätuolissa", "Samia ei saa kiusata, vaikka hänellä onkin rankkaa tällä pelkkien naisten keskellä" tai "Tuollaista kieltä ei käytetä, varsinkaan nyt kun Riina on tässä ryhmässä". Voi hyvin olla, että opiskelijat eivät ennen kommenttiasi olisi nähneet ulossulkemista edes vaihtoehtona.
- Vältä jaottelua "meihin" ja "heihin".** Varo pitämästä lähtökohtana sitä, että opiskelijat on yhtenäinen "me", esimerkiksi että kaikki viettävät joulua tai ovat eläneet lapsuutensa demokraattisessa maassa. Kun puhut, muista ihmisten moninaisuus – mm. monenlaiset taustat, ikäerot, eri katsomukset, seksuaalinen suuntautuminen tai erilainen toimintakyky – ja ota aina lähtökohdaksi se, että luokassa on läsnä moninaisia opiskelijoita. Tämä auttaa sinua puhumaan osallistavalla tavalla. Puutu myös asiaan, kun kuulet opiskelijan yleistävän jotain ihmisryhmää turhaan.

-
- Nosta esiin normeihin liittyvää valtaa ja etuoikeuksia** jatkuvasti ja luontevasti. Voit puhua vaikkapa naisten ja miesten välisistä palkkaeroista, kiinnittää huomiota ammattialojen eriytymiseen sukupuolen mukaan tai ottaa puheeksi alavalintaan liittyviä stereotyyppioita.
-

Puheenvuorot ja kieli

- Kohtele opiskelijoitasi yksilöinä, ei sukupuolen perusteella.** Helppo tapa toteuttaa tätä on puhutella kaikkia opiskelijoita nimellä. Vältä sanomasta vain "tytöt" ja "pojat". Opiskelijaryhmille voi sanoa vaikkapa "te siellä", "hei tyypit" tai "kuunnelkaahan kaikki". Näin myös välttyt puhuttelemasta esimerkiksi transnuorta väärään sukupuoleen viittaavalla sanalla. Käytä aina opiskelijan toivomaa nimeä, vaikka se olisi eri nimi kuin virallisissa rekistereissä.
-
- Mieti/ota selvää, **mitä sanoja ja ilmauksia käytät ja mitä normeja niillä välität eteenpäin.** Jos esimerkiksi kysyt, ketkä vahvat pojat auttaisivat kantamaan tavaroita, vahvistat normia siitä, että pojat olisivat vahvoja ja muut eivät. Jos taas kysyt opiskelijoilta, mitä kivaa he ovat tehneet joululomalla, jätät ehkä huomioimatta, että jotkut heistä saattavat elää perheissä, joissa on väkivaltaa ja alkoholin liikkakäyttöä tai että kaikki eivät edes vietä joulua.
-
- Luo opiskelijoillesi **turvallinen oppimisympäristö.** Puutu aina tilanteeseen, jos kuulet epäkunnioittavia tai syrjiviä ilmauksia. On tärkeää, että huomautat asiasta, jotta kaikki voivat tuntea olonsa turvalliseksi ja arvostetuksi. Älä koskaan hyväksy henkilöiden tai ryhmien epäkunnioittavaa puhuttelua opetustilanteessa, suoraan tai epäsuorasti.
-
- Mieti, **kenelle annat puheenvuoron** suoraan tai epäsuorasti niin, että annat tiettyjen opiskelijoiden puhua viittaamatta. Kenen sanomisia vahvistat ja kehut, kenelle huomautat? Ovatko kyseessä aina samat opiskelijat? Pohdi myös, kenet useimmiten pyydät näyttämään mallia käytännön tunneilla. Pyri antamaan kaikille yhtäläinen mahdollisuus sanoa sanottavansa ja päästä toimimaan esimerkkinä. Huomioi myös hiljaiset ja ujut opiskelijat.
-

Opetustilat, -materiaalit ja -välineet

- Huolehdi siitä, että **opetusmateriaalisi edistävät tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.** Varmista, että olet muotoillut esimerkit tietoisesti, valinnut aineiston, kuvat ja tehtävät niin, että ne kuvastavat moninaisuutta, ovat osallistavia ja hyväksyviä tai valaisevat erilaisten ihmisten elämää ja eri tilanteita.
-
- Jos hyödynnät työssäsi **etäopetusta, pohdi sen järjestelyjä yhdenvertaisuuden näkökulmasta.** Onko kaikilla aito mahdollisuus osallistua etäopetukseen? Mitä jos opiskelijalla ei ole tarvittavia laitteita tai nopeaa nettiyhteyttä?
-

Mieti **opetusmateriaaleja saavutettavuuden** näkökulmasta. Ovatko valitsemasi materiaalit saavutettavia opiskelijalle, jolla on lukivaikeus tai keskittymisen ja hahmottamisen haasteita? Ovatko ohjeistuksesi ymmärrettäviä opiskelijalle, jolla on vaikeuksia toiminnanohjauksessa?

Pohdi käytössäsi olevia **opetustiloja esteettömyyden** näkökulmasta. Varmista, että kaikilla on mahdollisuus liikkua tiloissa turvallisesti sekä nähdä, kuulla ja ymmärtää, kun opetat.